

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoo.cn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

بسمه تعالی

پروژه

«کنترل فرآیند آماری»

“STATISTICAL – PROCESS-CONTROL”

“SPC”

شرکت طراحی مهندسی شتابکار (ساپکو)

نام استاد:

.....

.....

فهرست مطالب

ردیف

عنوان

- آشنایی با شرکت شتاب کار
- تاریخچه پروژه SPC در شرکت شتاب کار
- مراحل انجام کار
- ۳-۱ فصل اول - مفاهیم کلی
- ۳-۲ فصل دوم - مراحل پیاده سازی
- ۳-۳ فصل سوم - نمودارهای کنترلی
- ۳-۴ فصل چهارم - جمع بندی - نمودار و جدول
- نتایج بدست آمده

مقدمه:

اصل بقای هر سازمانی، ارایه محصولات و خدمات با کیفیت، مطابق با استانداردهای جهانی و خواست مشتری است. شرکت شتاب کار با بینش جهانی شدن در زمینه تولید قطعات خودرو و ایجاد سازمانی نمونه، پیشرو و تأثیرگذار در اقتصاد ایران یکی از شرکت‌هایی است که کیفیت، رضایت مشتری و بهبود مستمر، پایه تمامی فرآیندهای آن می‌باشد و باتوجه به اینکه اهتمام کلیه کارکنان ارایه محصولات و خدمات با کیفیت است، لذا اجرای پروژه SPC در دستور کار واحدهای تولیدی این شرکت قرار گرفته است. در این راستا شرکت شتاب کار کنترل فرآیند آماری (SPC) را در خط استکان تایپت واحد شماره یک خود به صورت آزمایشی اجرا نموده و پس از حصول نتایج مورد نظر و با استفاده از تجربیات اکتسابی این ابزار را به سایر خطوط و واحدهای تولیدی خود تعمیم داد.

در این مقاله سعی گردیده تا ضمن معرفی شرکت شتاب کار و بیان تاریخچه اجرای SPC در آن، مراحل اصلی انجام SPC در این شرکت و نتایج حاصله از آن به اختصار بیان گردد. به امید آنکه این نوشتار گامی هرچند کوچک در جهت معرفی و اشاعه فرهنگ استفاده از این ابزار در بین صنایع این مرز و بوم گردد.

انشاء الله

۱- آشنایی با شرکت شتاب کار

شرکت شتاب کار با هدف تأمین بخشی از نیازهای صنعت خودروی کشور و با سرمایه‌گذاری صددرصد شرکت طراحی مهندسی و تأمین قطعات خودرو داخلی (سایکو) تأسیس گردیده است. این شرکت در سال ۱۳۶۲ با عنوان سایکو ۴ فعالیت خود را ادامه داد و در تاریخ ۷۶/۵/۲۰ شرکت چدن نشکن (سهامی خاص) به ثبت رسیده و از سال ۱۳۷۵ به شکل رسمی به شرکت شتاب کار تغییر نام داد.

فعالیت‌های شرکت تولیدی شتاب کار در چهارکارخانه به شرح زیر انجام می‌گیرد:

واحد شماره یک

تولید استکان تایپت، انگشتی (چپ و راست)، پایه انگشتی، میل فرمان کوتاه پیکان درکارخانه شماره یک واقع در جاده آبعلی، خیابان سازمان آب، خیابان خورشید صورت می‌گیرد.

واحد شماره دو

تولید شاتون، پلوس، مونتاژ شاتون و پیستون و پروژه انژکتور و کیت گازسوز درکارخانه شماره دو واقع در کیلومتر ۷ جاده مخصوص کرج صورت می‌پذیرد.

واحد شماره سه

تولید محفظه آب جلو سرسیلندر پژو و پیستون روی فنر سوپاپ پژو و پیستون روی فنر سوپاپ پژو درکارخانه شماره سه واقع در شهرستان تاکستان انجام می‌شود.

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoocn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

واحد شماره چهار

مونتاز جعبه فرمان پژو در کارخانه شماره ۴ واقع در کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص

کرج صورت می پذیرد.

۲- تاریخچه پروژه SPC در شرکت شتاب کار

اجرای پروژه SPC در راستای تحقق اهداف زیر از اسفندماه ۷۷ در واحد شماره

یک آغاز گردید:

۱- کاهش ضایعات و دوباره کاری ها

۲- کاهش میزان نوسانات محصولات و خدمات

۳- فراهم آوردن فرصت برای تمامی کارکنان جهت مشارکت در امر بهبود مستمر

۴- کمک به مدیریت و کارکنان در امر اتخاذ تصمیمات اقتصادی درباره فرآیند

در این پروژه خط تولید استکان تایپت بدلیل داشتن بیشترین درصد ضایعات و

حجم بالای تولید بعنوان خط نمونه انتخاب و کار بر روی آن آغاز گردید تا در صورت مثبت

بودن نتایج و تجربیات حاصله به سایر خطوط تسری یابد.

پس از گذشت ۴ ماه از آغاز پروژه در خط استکان تایپت و دستیابی به نتایج قابل

قبول و بکارگیری SPC در سایر خطوط تولید مدنظر قرار گرفت. در این راستا SPC

در خطوط تولیدی انگشتی چپ و راست با هدف کاهش ضایعات تا حد ۰/۸ درصد آغاز

گردید.

با بکارگیری تکنیکهای SPC و ایجاد سیستم‌های انگیزشی مناسب در راستای

اهداف SPC، این پروژه در سایر خطوط نیز به نتیجه مطلوب رسید.

در حال حاضر نیز باتوجه به تجارب کسب شده در واحد شماره یک، استفاده از ابزار

SPC به سایر واحدهای تولیدی توسعه داده شده است.

۳- مراحل انجام پروژه SPC در شرکت شتاب کار

مراحل اصلی انجام پروژه SPC در شرکت شتاب کار به شرح ذیل می باشد:

- ۱- بررسی نیاز به انجام SPC در سازمان
- ۲- تشکیل کمیته اجرایی
- ۳- انتخاب فرآیندی که بیشتری ضایعات را داراست (خط استکان تایپت)
- ۴- تهیه زمانبندی اجرای پروژه بمنظور استفاده بهینه از زمان
- ۵- امکان سنجی پروژه
- ۶- ایجاد سیستم جمع آوری و تحلیل اطلاعات (شامل ضایعات و دوباره کاریها)
- ۷- آموزش کلیه پرسنل و افراد مرتبط با SPC
- ۸- شناسائی و مستندکردن مراحل انجام کار (رسم OPC و تعیین مشخصه های کیفی)
- ۹- ثبت تغییرات و تأثیرات تغییرات در فرآیند
- ۱۰- تدوین دستورالعملهای لازم در SPC
- ۱۱- تهیه و تدوین راهنمای استفاده از ابزارهای هفتگانه جهت دستیابی به راه حل بهینه
- ۱۲- تهیه و بررسی آمار ضایعات
- ۱۳- تهیه نمودار پاراتو و شناسائی مراحل اساسی منجر به ضایعات
- ۱۴- شناسائی حدود کنترلی مشخصه های کیفی و تعیین مشخصه های بحرانی
- ۱۵- مشخص کردن ابزار اندازه گیری و حصول اطمینان از دقت ابزار و مهارت مسئول اندازه گیری (تست IC)

۱۶- تهیه نمودارهای RUN CHART و اعمال حدود USL و LSL

۱۷- تحلیل نمودار روند و شناسائی اقدامات اصلاحی

۱۸- انجام اقدامات اصلاحی

۱۹- بررسی اثر بخشی اقدامات اصلاحی انجام شده

۲۰- تهیه نمودارهای کنترلی مناسب (XBAR R-CHART, P-CHART)

۲۱- تدوین سیستم انگیزشی در راستای اهداف SPC

۲۲- بهبود مستمر

۲۳- اجرای SPC در سایر خطوط

در ادامه مراحل کلی انجام پروژه SPC بصورت شماتیک نشان داده شده است.

۳-۱- نیاز به انجام پروژه SPC در سازمان:

اعتقاد به بهبود کیفیت مستمر در کیفیت و بهره‌وری در راستای سوددهی سازمانی یک امر حیاتی است. استانداردهای دیروز مانند (AQI) کافی نیستند. برای عرضه محصولات در بازارهای جهانی نیاز به کیفیت برتر در سطح جهانی است. مصرف‌کنندگان در جستجوی خرید محصولی با کیفیت برتر و قیمت کمتر هستند. هر سازمانی باید کلیه پرسنل را متعهد به پیروی از روشهای مؤثر در انجام فرآیندهای تولیدی و یا ستادی کند تا بهره‌وری و کیفیت در تولید محصولات رقابتی باشد.

کنترل فرآیند آماری: یک ابزار برای بهبود مستمر کلیه فرآیندهای سازمانی است.

۳-۲- تشکیل کمیته اجرایی و مهندسی:

هدف: کمیته مهندسی جهت تصمیم‌گیریهای کلان پروژه و تشکیل کمیته اجرایی

جهت اجرای تصمیمات گرفته شده و پیگیری امور SPC

اقدامات انجام شده:

- تشکیل کمیته مهندسی

- تشکیل کمیته اجرایی

تشکیل جلسات هفتگی کمیته اجرایی برای اجرای SPC و تصمیم‌گیری در خصوص نحوه

ادامه SPC

نتایج بدست آمده:

- بررسی مشکلات و موانع اجرایی و سعی در جهت حل آنها

• تدوین برنامه کاری هفتگی جهت اجرا

• تحلیل اطلاعات جمع آوری شده

۳-۳- انتخاب فرآیندی که بیشترین ضایعات را داراست:

هدف: تعیین یکی از خطوط تولید برای پیاده سازی SPC و کاهش ضایعات

ماشینکاری و اطلاع از چگونگی جریان مواد در ایستگاههای کاری خط انتخاب شده

اقدامات انجام شده:

- تعریف کل پروژه (اهداف و رویه ...)

- شناسایی فعالیتهای لازم برای هر فعالیت و زمان کل پروژه

- تهیه برنامه زمانبندی اجرای پروژه وسیله نرم افزار M.S.PROJECT

نتایج بدست آمده:

• شناسایی فعالیت بحرانی

• درصد پیشرفت فیزیکی پروژه در مقاطع مختلف زمانی

• پیش بینی زمان اتمام پروژه با توجه به فعالیتهای انجام شده در هر مقطع زمانی

۳-۴ تهیه زمانبندی اجرای پروژه به منظور استفاده بهینه از زمان:

هدف: استفاده بهینه از زمان جهت اجرای پروژه و کنترل روند انجام آن.

اقدامات انجام شده:

تعریف کل پروژه (اهداف و رویه ها ...)

- شناسایی فعالیتهای لازم جهت انجام پروژه

- تهیه زمانهای لازم برای هرفعالیت و زمان کل پروژه

- تهیه برگه‌های FMEA جهت تشخیص علل بالقوه بروز عیب

- ثبت آثار خرابی بوجود آمده و علل بوجود آورنده آنها در برگه‌های FMEA

- ثبت کنترل‌هایی که باید جهت جلوگیری از بروز مشکل انجام شود.

- تهیه ماتریس CP بعنوان شناسنامه‌ای جهت اقدامات اصلاحی و پیشگیری

نتایج بدست آمده:

در طرح کیفیت آورده شده است.

۳-۵- امکان‌سنجی اقتصادی پروژه

هدف: اطمینان از اقتصادی بودن انجام و یا ادامه پروژه

اقدامات انجام شده:

- لیست قطعات ورودی و ضایعات ماشینکاری خروجی هرمرحله و تهیه فرمهای موردنیاز

- محاسبه کل هزینه‌های مربوط به هرمرحله

- میزان صرفه‌جوئی در هزینه‌ها جهت دو دوره سه ماهه اجرای SPC

- محاسبه هزینه‌های انجام پروژه

نتایج بدست آمده:

• پروژه از نظر اقتصادی بودن مقرون به صرفه است.

۳-۶- ایجاد سیستم جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات

شامل ضایعات برگشتی از مشتری و تعداد مردودیها و دوباره کاریها می‌باشد.

هدف: به صفر رساندن ضایعات و حداقل کردن دوباره کاریها

اقدامات انجام شده:

- دریافت قطعات برگشتی از مشتری و تهیه نظرات کارشناسان مربوطه جهت تهیه دلایل بوجود آمدن عیوب و انجام اقدامات اصلاحی
 - طراحی و مکانیزه کردن سیستم ثبت اطلاعات ایستگاههای کاری
- نتایج بدست آمده:

- آمار ضایعات طی بهمن و اسفندماه (آغاز پروژه SPC) متوسط $81/10$ درصد بوده
- آمار ضایعات پایان تیرماه (پایان فاز اول پروژه) $75/3$ درصد بوده است.

۳-۷- آموزش کلیه پرسنل و افراد مرتبط با SPC

هدف: رسیدن به سطح اطلاعاتی مطلوب پرسنل مرتبط با SPC

اقدامات انجام شده:

- برگزاری کلاسها و جلسات آموزشی برای پرسنل و کارآموزان درگیر با پروژه
- تهیه جزوات و اطلاعات مربوط به SPC
- کنترل و نظارت بر کار آموزش پرسنل و کارآموزان

نتایج بدست آمده:

فراگیری پروژه در سطح بالای اطلاعاتی برای پرسنل و کارآموزان SPC

۳-۸- شناسائی و مستندکردن مراحل انجام کار

هدف: شناسائی و مستندکردن مراحل انجام کار و تفکیک رده‌های مختلف،

مشخصه‌های کیفی استکان تایپ و تعیین محدوده پذیرش و اهمیت آنها و مستندسازی این

اطلاعات

اقدامات انجام شده:

- تهیه O.P.C. از قطعه خام تا محصول نهائی

- شناسائی و رده‌بندی مشخصه‌های کیفی محصول

نتایج بدست آمده:

مشخص شدن سه رده اولویتی به شرح زیر:

رده A: مشخصه کیفی بسیار مهم در کیفیت محصول

رده B: مشخصه کیفی که وجودش برای محصول اهمیت دارد و عدم وجود آن باعث

معیوب شدن قطعه نهائی می‌شود.

رده C: مشخصه‌های بی‌اهمیت

۳-۹- ثبت تغییرات و تأثیرات تغییرات در فرایند

هدف: تشکیل ماتریس CP بعنوان تاریخچه‌ای از اتفاقات و اقدامات انجام شده

اقدامات انجام شده: خط استکان تایپت برای کاهش ضایعات انتخاب شد و پس از بررسی نتایج و تجارب حاصله SPC را روی خطوط دیگری نیز اعمال خواهیم کرد.

۳-۱۰- تدوین دستورالعملهای لازم در SPC

هدف: ارائه رویه‌ای جهت اطمینان از توانمندی فرآیند در امر تولید محصولات مطابق

با نیازمندیهای مشتری اقدامات انجام شده:

- اطمینان از مهارت مسئول اندازه‌گیری
 - محاسبه قابلیت فرآیند
 - اطمینان از صحت عملکرد ابزار اندازه‌گیری
 - سیستم اقدامات اصلاحی پیشگیرانه
 - سیستم تحت کنترل درآورنده فرآیندهای خارج از کنترل
- نتایج بدست آمده:

سیستم را کاملاً تحت کنترل درآورده و پس از آن با انجام اقدامات لازم این حالت

را تثبیت کرده و کاردرجهت بهبود می‌باشد.

۳-۱۱- تهیه و تدوین راهنمای استفاده از ابزارهای هفتگانه

هدف: تنظیم و تشریح چگونگی استفاده از ابزارهای حل مشکل

اقدامات انجام شده:

کتاب هفت گام طلائی حل مشکل تهیه شده است.

نتایج بدست آمده:

آشنائی بیشتر با مراحل کار SPC و حل مشکلات پیش آمده درحین کار

۳-۱۲- تهیه و بررسی آمار ضایعات:

هدف: این قسمت جهت کاهش ضایعات انجام می گیرد.

اقدامات انجام شده:

تهیه نمودارهای کنترلی و تجزیه و تحلیل در راستای کنترل خط تولید.

نتایج بدست آمده:

براساس این آمار متوسط درصد ضایعات ماشینکاری درخط تولید استکان تاپیت طی دو ماه

پایانی سال ۸ و ۱۰٪ بوده است.

۳-۱۳- تهیه نمودار پاراتو و شناسائی مراحل اساسی منجر به ضایعات: (محل ایجاد

ضایعات و علل ایجاد ضایعات)

هدف: اولویت بندی کار بر روی ایستگاههای کاری باتوجه درصد ضایعات آنها

اقدام: نمودارها پاتو برای محل ضایعات خط استکان تاپیت، تعدادی قطعه به دستگاه تکمیل

کادر داده شده و تعداد ضایعات ناشی از هر یک از علل محاسبه شده است.

نتایج بدست آمده: معلوم شده که مهمترین علت بروز ضایعات در تکمیل کار

موقعیت STOP می باشد و همچنین علت بعدی وجود شیب در کف قطعه بود که در دستگاه

کفساب فیکسچر جدیدی برای رفع این عیب طراحی و نصب شد.

۳-۱۴- تهیه نمودار فرآیند عملیات:

هدف: اطلاع از چگونگی جریان مواد در ایستگاههای کاری خط انتخاب شده.

اقدامات انجام شده: برای این خط نمودار جریان فرآیند و نمودار فرآیند عملیات تهیه شده.

۳-۱۵- شناسائی حدود کنترلی مشخصهای کیفی و تعیین مشخصات بحرانی:

هدف: تعیین و شناسائی حدود کنترلی هر یک از مشخصه‌های کیفی

اقدامات انجام شده: مشخصات بحرانی قطعه استکان تایپت به شرح زیر استخراج گردیده

است:

ردیف

حدافل HCR۵۸	سختی ناحیه چیل	۱
فاقد ترک	ترک	۲
فاقد	مک و حفره و لب پریدگی	۳
فاقد	زنگ زدگی	۴
mm ۲۵۴۰-۱۹۰۵	شعاع کره کف بیرون	۵
mm ۲۳.۸۰-۲۳.۷۹	قطر خارجی قطعه	۶
μm ۰.۳۷۵	صافی سطح بدنه	۷
μm ۰.۴۵-۰.۱۵	صافی سطح کف	۸
۴۹.۷۸ - ۴۹.۲۸	ارتفاعی نهائی	۹

۳-۱۶- مشخص کردن ابزار اندازه‌گیری و حصول اطمینان از دقت ابزار (تست IC):

هدف: شناسایی ابزار و اطمینان از عملکرد صحیح آنها و اطمینان از ثابت بودن

شرایط فرآیند و عدم تأثیر ابزار و اپراتور در مقادیر مشخصه‌های کیفی
اقدامات انجام شده:

- مشخص کردن مشخصه کنترلی و تعیین محدوده ابزار

- مشخص کردن ابزار کنترلی و تواتر کنترلی

ده است.

نتایج بدست آمده:

آشنایی بیشتر با مراحل کار SPC و حل مشکلات پیش آمده در حین کار

۳-۱۷- تهیه نمودار RUN CHART و اعمال حدود USL و LSL

هدف: ثبت و تغییرات اثر آنها در فرآیند

اقدامات انجام شده:

تهیه RUN CHART برای مشخصه ضخامت کف در مرحله تکمیل کار دستگاههای کف

ساب و مشخصه قله کف و اختلاف دور در میکروفینیش

نتایج بدست آمده:

• در T8 پس از بررسی RUNCHART معلوم شد که اسپندل ۳ بیشترین ضایعات را

تولید می‌کند که نیاز به اقدام اصلاحی داشت.

- در کفساب هم پس از بررسی RUNCHART ها فیکسچر جدید طراحی و جایگزین فیکسچر قبلی شد.

- در نمودار میله‌ای تهیه شده برای T8 حدود ۹۰ درصد بین حدود کنترلی و ۱۰ درصد بالای USL قرار دارد.

۳-۱۸- تحلیل نمودار روند و شناسایی اقدامات اصلاحی

هدف: با کمک از تحلیل نمودارهای روند به شناسایی اقدامات اصلاحی در خط می‌پردازیم.

اقدامات انجام شده:

- شناخت اصلاحات در خط

- تحلیل نمودارها و دستیابی در حل مشکل
نتایج بدست آمده:

با بررسی بعمل آمده بر روی نمودارهای روند متوجه شدیم که T9 احتیاج به پیچ

تنظیم کروی دارد که با هماهنگی انجام شده اقدام اصلاحی بوجود آمد.

۳-۱۹- انجام اقدامات اصلاحی

هدف: رسیدن به بهبود مستمر

اقدامات انجام شده:

اصلاحات فراوانی انجام گرفته که اهم آنها عبارتند از:

- اقدام اصلاحی روی فیکسچر جدید برای کفساب

- افزایش عرض و ارتفاع که استکان تاییت داخل آن قرار می گیرد.

- تهیه کانال زیر کفشک به عرض ۱۴

۳-۲۰- تهیه نمودارهای کنترلی مناسب

هدف: می توان با استفاده از این نمودارها بمیزان زیادی بر روی فرآیند کنترل داشت.

اقدامات انجام شده:

- ایجاد و طراحی نمودار XR CHART

- ایجاد و طراحی نمودار PCHART

- ایجاد و طراحی نمودار XS CHART

نتایج بدست آمده:

* با برنامه ریزی درست و دقیق روزانه میتوانیم با انجام این نمودارها فرآیند را تحت کنترل

خود بگیریم.

۴- نتایج بدست آمده از انجام پروژه SPC

- ۱- کاهش ضایعات و دوباره کاری‌ها طبق نمودارهای پیوست
- ۲- کاهش میزان نوسانات محصولات و خدمات طبق نمودارهای پیوست
- ۳- بالا رفتن قابلیت اطمینان فرآیند، بطوریکه بر روی ماشین‌آلات با بیشترین درصد ضایعات در ابتدای پروژه به PCR بیش از ۲ دست یافته‌ایم.
- در این بخش به ارائه برخی از نتایج حاصل از بکارگیری تکنیکهای کنترل فرآیند آماری (SPC) در واحد شماره یک پرداخته می‌شود. اهم نتایج بدست آمده به شرح ذیل می‌باشد.
- ۱-۴: کاهش میزان ضایعات فرآیند در خطوط تولید
- با اجرای تکنیکهای فرآیند آماری (SPC) و سیستمهای انگیزشی مربوطه ضایعات خطوط تولید به میزان قابل توجهی کاهش یافته است.
- جدول شماره ۱- برای ضایعات فرآیند قبل و بعد از اجرای SPC و مقایسه آن با اهداف

پایان سال

خط تولید	ضایعات فرآیند قبل از اجرای SPC	هدف ضایعات برای پایان پروژه	ضایعات فرآیند ابتدایی پروژه
استکان تایپت پیکان	10.81	1.5	1.17
انگشتی راست پیکان	1.45	0.8	0.79
انگشتی چپ پیکان	3.4	0.8	0.5

0.16	0.5		پایه انگشتی پیکان
------	-----	--	-------------------

• در ادامه مقایسه عملکرد پروژه SPC با برنامه، نمودار پاراتو ضایعات فرآیند قبل و بعد از

اجرای SPC

• و نمودارهای مقایسه‌ای ضایعات در خطوط تولید آورده شده است.

«کنترل فرآیند آماری (SPC)»

مقدمه:

اعتقاد به بهبود مستمر در کیفیت و بهره‌وری در راستای سوددهی سازمانی، یک امر حیاتی است. برای عرضه محصولات در بازارهای جهانی نیاز به کیفیت برتر در سطح جهانی است. مصرف‌کنندگان در جستجوی خرید محصولی با کیفیت برتر و قیمت کمتر هستند. هر سازمانی باید کلیه پرسنل را متعهد به پیروی از روشهای مؤثر در انجام فرآیندهای تولیدی و یا ستادی کند تا بهره‌وری و کیفیت در تولید محصولات رقابتی باشد.

کنترل فرآیند آماری (Statistical Process Control) یک ابزار برای بهبود مستمر کلیه فرآیندهای سازمانی است. این ابزار با عوامل آماری، منابع نوسانات (پراکندگی) را شناسایی می‌کند و با اصول آماری، کیفیت را بهبود می‌بخشد.

اصول آماری در کنترل فرآیند آماری (SPC) آسان می‌باشد و کلیه پرسنل سازمان می‌توانند آنرا بیاموزند. پرسنل تولید باید با رسم نمودارهای آماری آشنایی کامل داشته باشند و حوادث غیرمعمول فرایند را درج کرده و گزارش دهند. سرپرستان فرایند باید آگاهی استفاده از نمودارهای آماری کنترل فرآیند را داشته باشند تا به پرسنل تولید کمک کنند که نوسانات غیرمعمول را شناسایی و حذف کرده و دامه نوسانات معمول را بهبود بخشند. آنان باید پیشنهادات مفید پرسنل تولید در رابطه با بهبود نوسانات فرآیند را گوش داده و اجرا کنند.

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoo.cn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۵۱۱ تماس حاصل نمایید

مدیران سازمان نیز باید اصول SPC را بدانند زیرا می توانند با استفاده از آن تغییرات کلی
در بهبود کیفیت و بهره‌وری ایجاد کنند. تعهد دیگر مدیران سازمان، ایجاد شرایط ارتباط و همکاری
منسجم در کل سطوح سازمان و بین قسمتهای می باشد. اهمیت ایجاد درک مشترک از مفاهیم و
اصول SPC در کلیه پرسینل سازمان رمز موفقیت این فرآیند می باشد. در این نوشتار سعی به امید
آنکه این نوشتار گاهی هر چند کوچک در جهت معرفی و اشاعه فرهنگ استفاده از این ابزار در بین
صنایع این مرز و بوم گردد.

فصل اول: مفاهیم کلی

۱-۱- تعریف کنترل فرآیند آماری (SPC)

در این قسمت، ابتدا به تعریف اجزاء تشکیل دهنده کنترل فرآیند آماری پرداخته، سپس با استفاده از تعاریف آنها، به بیان مفهوم کنترل فرآیند آماری می پردازیم.

۱-۱-۱- تعریف کنترل:

فرآیندی است که به طور مستمر عملکرد جاری را به منظور حصول اطمینان از این که منجر به وصول هدفهای از پیش تعیین شده می شود، اندازه گیری می کند (کنترل عبارتست از تطابق هستها یا بایدها).

۱-۱-۲- تعریف فرآیند:

مجموعه ای از منابع و فعالیتهای مرتبط به هم که داده ها را به ستاندها تبدیل می کند.

۱-۱-۳- تعریف آمار:

علم جمع آوری، خلاصه سازی و تفسیر ارقام بدست آمده

۱-۱-۴- تعریف کنترل فرآیند آماری (SPC):

فنون یا تکنیکهای آماری که جهت کنترل فرآیند بکار می روند.

۱-۲- تفاوت کنترل فرآیند آماری با بازرسی

وقتی محصولی بازرسی می شود به دلایل زیادی از قبیل خستگی چشم، عدم دقت ابزار و غیره ممکن است تعدادی از ضایعات از دید ما مخفی بمانند و به همراه قطعات سالم از خط خارج شوند که این مساله می تواند مشکلات عدیده ای را ایجاد نماید. برای پیشگیری از بروز چنین مشکلاتی لازم است از ابزارهایی استفاده کنیم که از ایجاد ضایعات جلوگیری نماید که یکی از این ابزارها، کنترل فرآیند آماری (SPC) می باشد. در ادامه برخی از ویژگیهای بازرسی و کنترل فرآیند آماری آورده شده است.

۱-۲-۱- ویژگیهای بازرسی:

- محصول پس از تولید کنترل می گردد.
- نتیجه کنترل منجر به قبول یا رد محصول می گردد و نتیجه رد محصول ضایعات یا دوباره کاری می باشد.
- شناسایی عواملی که منجر به ضایعات یا دوباره کاری گردیده اند، مشکل می باشد.
- کیفیت محصول به دلیل تحت کنترل نبودن نوسانات، یکنواخت نمی باشد.
- باتوجه به اینکه دامنه نوسانات فرایند تحت کنترل نمی باشد، بهبود کیفیت محصول مشکل بوده و اغلب هزینه برمی باشد.
- پیش بینی تعداد قطعات معیوب مشکل می باشد.

۱-۲-۲- ویژگیهای کنترل فرآیند آماری (SPC)

- محصول درحین تولید کنترل می گردد.

- با استفاده از تکنیکهای آماری، تولید تحت کنترل قرار گرفته و با انجام اقدامات پیشگیرانه امکان تولید ضایعات یا دوباره کاری به شدت کاهش می یابد.
- باتوجه به اینکه پارامترهای مؤثر بر کیفیت تحت کنترل می باشند، چنانچه حالت خاصی در فرآیند ایجاد شود، شناسایی عوامل ایجاد اشکال آسانتر می باشد.
- به دلیل اینکه نوسانات در فرآیند تحت کنترل می باشند، کیفیت محصول تقریباً یکنواخت می باشد.
- به دلیل اینکه نوسانات در فرآیند تحت کنترل می باشند، کیفیت محصول تقریباً یکنواخت می باشد.
- باتوجه به شاخص قابلیت فرآیند (PCR) می توان تعداد قطعات معیوب را با دقت قابل قبولی پیش بینی نمود.

۱-۳- علل ایجاد نوسان:

بطور کلی دو نوع علل ایجاد نوسان وجود دارد. علل خاص و علل عام، در ادامه به بررسی این علل پرداخته شده است.

۱-۳-۱- علل خاص نوسان:

عواملی هستند که سبب نوسان کوتاه مدت از یک قطعه به قطعه دیگر می شوند. نظیر تغییر

ناگهانی ولتاژ برق

۱-۳-۲- علل عام نوسان:

عواملی هستند که سبب نوسانهای درازمدت در فرآیند می شوند، نظیر خوردگی سر مته

در فرآیند سوراخکاری و فرسوده شدن تدریجی تجهیزات

۱-۳-۳- ویژگیهای علل خاص نوسان:

- تاثیرشان بر فرآیند همیشه یکسان نیست.
- در هنگام وقوع، ثبات فرآیند را از بین می برند.
- شناسایی و از بین بردن علل ایجاد این نوع نوسان معمولاً ساده است.
- علت وقوع این عیوب اکثراً مربوط به اپراتور و یا اشخاص نزدیک به فرآیند می باشد.

۱-۳-۴- ویژگیهای علل عام نوسان:

- در طول زمان با ثبات هستند.
- باعث تغییر در ثبات فرآیند نمی شوند.
- شناسایی و از بین بردن علل ایجاد این نوع نوسان معمولاً مشکل است.
- از بین بردن این عیوب اکثراً مربوط به مدیریت خواهد شد.

فصل دوم:

مراحل پیاده سازی SPC

مراحل اصلی پیاده سازی SPC در خطوط تولیدی به شرح ذیل می باشد.

- بررسی نیاز به انجام SPC در سازمان
- تشکیل کمیته اجرایی
- انتخاب فرآیندی که بیشترین ضایعات را داراست
- تهیه برنامه زمانبندی اجرای پروژه بمنظور استفاده بهینه از زمان
- تدوین دستورالعملهای لازم برای اجرای SPC
- آموزش کلیه پرسنل و افراد مرتبط با SPC
- شناسائی و مستندکردن مراحل انجام کار (رسم OPC و تعیین مشخصه های کیفی)
- ایجاد سیستم جمع آوری و تحلیل اطلاعات (شامل ضایعات و دوباره کاریها)
- تهیه و بررسی آمار ضایعات
- تهیه نمودار پاراتو و شناسائی مراحل اساسی منجر به ضایعات
- تهیه نمودار فرآیند عملیات مراحل منتخب
- شناسائی حدود کنترلی مشخصه های کیفی و تعیین مشخصه های بحرانی
- مشخص کردن ابزار اندازه گیری و حصول اطمینان از دقت ابزار و مهارت مسئول اندازه گیری (تست IC)

- تهیه نمودار پاراتو و شناسائی مشخصه‌های اصلی منجر به ضایعات
- تهیه نمودارهای روند و اعمال حدود USL و LSL
- تحلیل نمودار روند و شناسائی اقدامات اصلاحی
- انجام اقدامات اصلاحی
- بررسی اثربخشی اقدامات اصلاحی انجام شده
- تهیه نمودارهای کنترلی مناسب
- محاسبه قابلیت فرآیند و بهبود مستمر
- تدوین سیستم انگیزشی در راستای اهداف SPC

نحوه ارتباط مراحل فوق در شکل شماره یک آورده شده است. در ادامه به تشریح مراحل فوق پرداخته شده است.

۱-۲- نیاز به انجام پروژه SPC در سازمان:

باتوجه به وضعیت موجود سازمان از لحاظ میزان ضایعات، محصولات مرجوعی و نیز شکایات واصله از سوی مشتریان می‌توان به ضرورت انجام SPC در سازمان پی‌برد. علاوه براین، حسب تشخیص کمیته اجرایی در صورت نیاز به تغییر در پارامترهای فرآیند جهت کاهش نوسانات و پراکندگی نیز می‌توان از SPC استفاده کرد.

۲-۲- تشکیل کمیته اجرایی:

از آنجا که اجرای SPC کلیه قسمت‌های مرتبط با فرآیند را درگیر می‌نماید لذا تشکیل

کمیته‌ای جهت تصمیم‌گیری‌های کلان پروژه و همچنین ایجاد هماهنگی بین قسمت‌های مختلف برای اجرای تصمیمات اتخاذ شده و پیگیری روند اجرای SPC امری اجتناب‌ناپذیر است.

ترکیب اعضای کمیته اجرایی با توجه به ساختار سازمانی شرکتها متفاوت می‌باشد، ولی

بطور کلی که کلیه قسمت‌هایی که به نحوی با فرآیند تولید مورد نظر ارتباط دارند باید عضوی در کمیته اجرایی داشته باشند. برای واحدهای تولیدی بزرگ ترکیب ذیل پیشنهاد می‌گردد:

نمایندگان کنترل کیفیت، طراحی و مهندسی، خدمات فنی، تضمین کیفیت، تولید و مهندسی

صنایع به منظور اثر بخش شدن جلسات کمیته اجرایی، بهتر است مسئولیت‌های ذیل در اولین جلسه کمیته اجرایی مشخص گردد.

- ۱- رهبر یا مسئول تیم
- ۲- دبیر جلسه
- ۳- هدایت کننده
- ۴- زمان نگهدارنده

وظایف رهبر یا مسئول تیم:

- هدف گذاری
- تدوین برنامه کاری
- تقسیم بندی مسئولیتها
- بودجه بندی پروژه
- ارائه گزارشات کار و بررسی میزان پیشرفت کار

وظایف دبیر جلسه:

- ثبت جزئیات جلسه
- تدوین برنامه جلسه بعد
- پیگیری مصوبات جلسات

وظایف هدایت کننده:

- هدایت کننده نباید بگذارد که مباحث از مسیر اصلی خود خارج گردد.

وظایف وقت نگهدار:

- قبل از شروع جلسه میزان وقت صحبت هر فرد را باید معین کند.
- در طول جلسات زمان را بطور صحیح برای هر فرد نگه دارد.

۳-۲- انتخاب فرآیندی که بیشترین ضایعات را داراست:

هدف از این مرحله، تعیین یکی از خطوط تولید برای پیاده‌سازی و کاهش ضایعات ماشینکاری و اطلاع از چگونگی جریان مواد در ایستگاه‌های کاری خط انتخاب شده می‌باشد.

۴-۲- تهیه زمانبندی اجرای پروژه بمنظور استفاده بهینه از زمان

هدف از این مرحله، استفاده بهینه از زمان جهت اجرای پروژه و کنترل روند انجام آن می‌باشد.

برای اجرای این مرحله انجام فعالیتهای ذیل توصیه می‌گردد:

تعریف کل پروژه (اهداف و رویه ...)

شناسایی فعالیتهای لازم جهت انجام پروژه

شکستن پروژه به ریزفعاليتها

محاسبه زمان انجام هر یک از این ریزفعاليتها

تهیه لیستی مبنی برپیشنیازی فعاليتها

تعیین مسئول انجام هر یک از فعاليتها

۵-۲- تدوین دستورالعملهای لازم برای اجرای SPC :

هدف: تدوین رویه‌ها و دستورالعملهایی به منظور حصول اطمینان از انجام یکنواخت و

صحیح کنترل فرآیند آماری در سطوح مختلف سازمان

در این راستا تدوین دستورالعملهای ذیل توصیه می‌گردد:

نحوه حصول اطمینان از مهارت عملکرد ابزار و اندازه‌گیری

نحوه محاسبه قابلیت فرآیند

نحوه تحت کنترل درآوردن فرایندهای خارج از کنترل

۲-۶- آموزش کلیه پرسنل و افراد مرتبط با SPC

۲-۷- شناسایی و مستند کردن مراحل انجام کار (OPC) تا جزئیات فرآیند مشخص شود.

۲-۸- ایجاد سیستم جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات:

از آنجا که اجرای کنترل فرآیند آماری متکی بر وجود اطلاعات صحیح می‌باشد لذا تدوین

مکانیزمی جهت جمع‌آوری اطلاعات از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هرچه اطلاعات جمع‌آوری

شده دقیقتر و کامل‌تر باشد؛ شناسایی و حذف علل ایجاد ضایعات و نهایتاً اجرای SPC ساده‌تر

خواهد بود. برای اجرای بهتر این مرحله انجام فعالیتهای ذیل پیشنهاد می‌گردد:

- شناسایی اطلاعات موردنیاز
- طراحی فرمهای جمع‌آوری اطلاعات ایستگاههای کاری
- طراحی و مکانیزه کردن سیستم ثبت اطلاعات ایستگاههای کاری
- ورود اطلاعات و اخذ گزارشات دوره‌ای موردنیاز

۲-۹- تهیه و بررسی آمار ضایعات

هدف از این مرحله بدست آوردن ضایعات قبل از انجام پروژه است.

۲-۱۰- تهیه نمودار پارتو و مراحل اساسی منجر به ضایعات

که عیوب به صورت مرتب شده قرار می‌گیرند.

۲-۱۱- تهیه نمودار فرآیند عملیات مراحل منتخب

هدف از این مرحله، اطلاع از چگونگی و جزئیات جریان مواد در ایستگاه کاری انتخاب شده می باشد.

۲-۱۲- شناسایی حدود کنترلی مشخصه های کیفی و تعیین مشخصات بحرانی:

هدف: تعیین و شناسایی حدود کنترلی هر یک از مشخصه های کیفی، اولویت بندی آنها از نظر درجه اهمیت و تعیین محدوده پذیرش آنها

۲-۱۳- حصول اطمینان از دقت ابزار و مسئول اندازه گیری

هدف: حصول اطمینان از عملکرد صحیح سیستم اندازه گیری (بازرس و ابزار اندازه گیری)

۲-۱۴- تهیه نمودار پارتو شناسایی مشخصه های اصلی منجر به ضایعات

هدف: شناسایی و اولویت بندی مشخصه های اصلی منجر به ضایعات در مرحله منتخب

۲-۱۵- تهیه نمودارهای روند و اعمال حدود USL و LSL :

هدف: بررسی دقیق نوسانات و ثبت تغییرات و اثر آنها در فرآیند

از ابزارهایی که برای مطالعه نوسانات کوتاه مدت فرآیندها و شناسایی علل ایجاد آنها بکار می رود، نمودار روند (RUN CHART) می باشد. برای تهیه نمودار روند، حداقل ۱۰۰ نمونه متوالی از فرآیند را بررسی و مقدار مشخصه اندازه گیری شده را بر روی این نمودارها، هرگونه تغییری که در عوامل مؤثر در فرآیند نظیر نیروی انسانی، نوع مواد اولیه، وسیله بازرسی، تنظیمات دستگاه و یا شرایط محیطی ایجاد گردد، دقیقاً ثبت شده تا در زمان تحلیل نمودار، اثر آنها بر نوسانات فرآیند مطالعه گردد. در فرآیندهایی که روند تولید بسیار آهسته می باشد، می توان از تعداد کمتری نمونه برای تهیه نمودار روند استفاده نمود. نمونه ای از نمودارهای روند در ادامه آورده شده است.

۱۶-۲- تحلیل نمودار روند و شناسائی اقدامات اصلاحی:

هدف: شناسائی علل خاص و عام و اقدامات اصلاحی موردنیاز جهت حذف آنها.

تحلیل نمودارهای روند باید توسط تیمی متشکل از افراد مرتبط با فرآیند مربوطه صورت گیرد.

۱۷-۲- انجام اقدامات اصلاحی:

هدف: تعیین و اجرای اقداماتی جهت رفع مغایرتها و نوسانات و جلوگیری از تکرار مجدد

آنها

اقدامات اصلاحی بصورت تیمی و با استفاده از تحلیل‌های صورت گرفته بر روی نمودارهای روند و

همچنین جلسات توفان فکری که نهایتاً منجر به تهیه نمودار علت و معلول می‌گردد، شناسایی و اجرا

می‌گردند.

۱۸-۲- بررسی اثربخشی اقدامات اصلاحی انجام شده:

هدف: حصول اطمینان از اثر بخشی بودن اقدامات اصلاحی انجام شده

معمولاً پس از انجام اقدامات اصلاحی، مجدداً اقدام به تهیه نمودار روند می نمایند تا اثر اقدامات انجام شده را درکاهش نوسانات بررسی نمایند.

۱۹-۲- تهیه نمودارهای کنترلی مناسب:

هدف: انتخاب و بکارگیری نمودارهای کنترلی مناسب جهت کنترل داشتن فرآیند و

بهبود مستمر آن

انتخاب نوع نمودار کنترلی بستگی به نوع داده (متغیر یا توصیفی)، اندازه نمونه و همچنین انتظار ما از نمودارهای کنترلی دارد. برای انتخاب نوع نمودار کنترلی می توان از شکل شماره ۲ کمک گرفت.

نحوه ترسیم نمودارهای کنترلی در بخش شماره ۳ آورده شده است:

۲۰-۲- بررسی تحت کنترل بودن فرآیند:

هدف: حصول اطمینان از تحت کنترل بودن فرآیند و عدم وجود علل خاص ایجاد نوسانات

پس از رسم نقاط بر روی نمودار کنترلی، باید تحت کنترل بودن فرآیند بررسی گردد. برای این منظور

موارد ذیل کنترل می گردد:

- آیا نقاط خارج حدود کنترلی وجود دارد.
- آیا در نقاط رسم شده شیفت مشاهده می گردد.
- آیا در بین نقاط رسم شده چرخه های مکرر مشاهده می گردد.
- آیا در بین نقاط رسم شده کمبود نوسانات (تمرکز نقاط حول مرکز) مشاهده می گردد.

▪ آیا در بین نقاط رسم شده حالات غیر نرمال مشاهده می‌گردد.

در صورتی که هریک از موارد فوق مشاهده گردد، بیانگر این خواهد بود که احتمالاً فرآیند از کنترل خارج شده و باید علت آن شناسایی و اقدام اصلاحی مورد نیاز انجام گردد. برای کنترل و شناسایی روندهای فوق، می‌توان فاصله بین خط مرکزی نموداری کنترلی تا حدود بالایی و پایینی را به سه قسمت مساوی تقسیم نموده (هر قسمت معادل یک δ) و این قسمت‌ها را از حدود کنترلی به سمت خط مرکزی به ترتیب A, B, C نام گذاری کرده و تست‌های ذیل را چک نمود:

- وجود نقاطی خارج از محدود کنترلی
- وجود هفت نقطه متوالی بالا و یا پائین خط مرکزی
- وجود هفت نقطه متوالی که در یک جهت حرکت کنند (بالا و پائین)
- وجود ۱۴ نقطه که متناوباً افزایش و کاهش یابند
- وجود ۲ نقطه از ۳ نقطه متوالی در ناحیه A
- وجود ۴ نقطه از ۵ نقطه متوالی در ناحیه B
- وجود ۱۵ نقطه متوالی در ناحیه‌های C
- عدم وجود ۸ نقطه متوالی در ناحیه‌های C

۲۱-۲- محاسبه قابلیت فرآیند

برای بررسی وضعیت فرآیند از شاخصهای ذیل استفاده می‌گردد:

که در آن: LSL, USL به ترتیب محدوده‌های ویژه پائینی و بالایی مشخصه مورد نظر

می‌باشند.

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoo.cn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

$$\text{MIN}\left(\frac{USL - \bar{X}}{3\delta}, \frac{\bar{X} - LSL}{3\delta}\right) \text{PCR} = \text{PCR}_K \quad \text{شاخص صلاحیت فرآیند (PCR):}$$

در صورتی که مقدار $\text{PCR} > \text{PCR}_K$ باشد، به راحتی می توان با حرکت دادن مرکز فرآیند، میزان ضایعات و دوباره کاری را کاهش داد. این موضوع در شکل ذیل نشان داده شده است.

۲۲-۲- تدوین سیستم انگیزشی در راستای اهداف SPC

هدف: تدوین سیستم انگیزشی به منظور هدایت توانایی های بالقوه پرسنل در جهت پیشبرد

اهداف SPC

تجربه نشان داده که استفاده از سیستمهای انگیزشی در روند پیشرفت اجرای SPC نقش بسزایی دارد

ولی از آنجا که کار با منابع انسانی دارای ظرافتهای خاصی می باشد، در تدوین سیستم انگیزشی باید

حساسیت ویژه ای را مدنظر قرارداد تا انگیزشهای پرسنل به ضدانگیزش تبدیل نگردد. همچنین برای

مؤثرتر بودن سیستم های انگیزشی، بکار بستن ترکیبی از انواع تشویقها (مالی، لوح تقدیر، پست

سازمانی، واگذاری مسئولیت و...) توصیه می گردد.

فصل سوم:

نمودارهای کنترلی

انتخاب نوع نمودار کنترلی بستگی به نوع داده (متغیر یا توصیفی) دارد. جهت داده‌های متغیر نمودار \bar{X} -RCHART (میانگین و دامنه)، X-MRCHART و یا $S-\bar{X}$ CHART - در نظر گرفته می‌شود. جهت داده‌های توصیفی از نمودارهای C, nP, P و یا U استفاده می‌شود. در ادامه به تشریح نمودارهای فوق پرداخته شده است.

۱-۳- نمودار میانگین و برد (\bar{X} -RCHART)

یکی از متداولترین نمودارهای کنترلی که برای کنترل مشخصه‌های کمی مورد استفاده قرار می‌گیرد، نمودار میانگین و برد می‌باشد. در این نمودار کنترلی، به ازای هر زیرگروه، میانگین (\bar{X}) و دامنه (R) محاسبه می‌شوند. میانگین میانگینها ($\bar{\bar{X}}$) برآوردی از میانگین فرآیند است. از دامنه‌های زیر گروهها نیز برای برآورد گسترده فرآیند (6σ) استفاده می‌شود.

در این نوع نمودار، اندازه زیر گروه (n) کمتر از ۱۰ می‌باشد. (معمولاً ۴ یا ۵ در نظر گرفته می‌شود). اندازه زیر گروهها باید ثابت باشد. پیرو جمع‌آوری زیر گروهها عمدتاً به نرخ تولید و ثبات فرآیند بستگی دارد. بعنوان مثال، زمانی که نرخ تولید بالاست طبعاً فواصل زمانی مابین جمع‌آوری زیر گروهها کمتر می‌باشد.

جهت محاسبه و رسم داده‌ها بر روی نمودار میانگین و برد، گامهای زیر را دنبال نمایید:

گام اول: قطعات متوالی را از زیر گروهها انتخاب کنید. قطعات را "در وضعیتی که هستند" یعنی قبل

از انجام هرگونه اصلاح یا دوباره کاری روی آنها مورد بررسی قرار دهید.

گام دوم: قطعات را اندازه گیری کرده و نتایج اندازه گیری را بر روی فرم جمع آوری دادهها ثابت کنید.

گام سوم: دامنه زیر گروهها را محاسبه کنید.

گام چهارم: میانگین زیر گروهها را محاسبه کنید.

گام پنجم: دامنه را بر روی نمودار R رسم کنید.

گام ششم: میانگین را بر روی نمودار \bar{X} رسم کنید.

گام هفتم: نتایج حاصل را تفسیر کنید. چنانچه نقطه ما بین حدود کنترلی قرار دارد، فرآیند را ادامه

دهید. اگر نقطه ای خارج از حدود کنترلی قرار دارد، اقدام اصلاحی لازم را اتخاذ نمایید.

برای رسم نمودارهای کنترلی میانگین و برد از فرمولهای ذیل استفاده می گردد:

نمودار بردها	نمودار میانگینها
$R = X_{max} - X_{min}$	$\bar{X} = \frac{X_1 + X_2 + \dots + X_n}{n}$
$\bar{R} = \frac{R_1 + R_2 + \dots + R_k}{K}$	$\bar{\bar{X}} = \frac{\bar{X}_1 + \bar{X}_2 + \dots + \bar{X}_k}{k}$
$CL_R = \bar{R}$	$CL_x = \bar{\bar{X}}$
$URL_R = D_4 * \bar{R}$	$UCL_x = \bar{\bar{X}} + (A_2 * \bar{R})$
$LCL_R = D_3 * \bar{R}$	$LCL_x = \bar{\bar{X}} - (A_2 * \bar{R})$

در فرمولهای فوق، n اندازه نمونه، k تعداد نمونه و $A2, D3, D4$ ضرایب ثابت بوده و

مقادیر آنها با توجه به اندازه نمونه، از جدولی که در انتهای این جزوه آمده است استخراج می‌گردد.

۲-۳- نمودار میانگین و انحراف معیار ($\bar{X} - S$ CHART)

این نمودار برای کنترل داده‌های متغیر است. به طور کلی در مواقعی که اندازه نمونه‌ها از ۹

بیشتر باشد و یا اندازه نمونه‌ها متغیر باشد، این نمودار بر نمودار میانگین و برد ترجیح داده می‌شود.

نحوه رسم این نمودار همچون نمودار میانگین و برد می‌باشد با این تفاوت که در این نمودار از

انحراف معیار نمونه‌ها (S) برای برآورد گستره فرآیند (6σ) استفاده می‌شود.

در این نمودار اندازه نمونه (n) معمولاً بین ۱۰ الی ۱۵ بوده و تعداد نمونه‌ها (k) برای رسم

این نمودار کنترلی بین ۲۰ الی ۲۵ زیرگروه می‌باشد. برای رسم نمودارهای میانگین و انحراف معیار از

فرمولهای ذیل استفاده می‌گردد:

نمودار بردها	نمودار میانگینها
$S = \frac{\sum (X_i - \bar{X})^2}{n-1}$	$\bar{X} = \frac{X_1 + X_2 + \dots + X_n}{n}$
$\bar{S} = \frac{S_1 + S_2 + \dots + S_k}{K}$	$\bar{\bar{X}} = \frac{\bar{X}_1 + \bar{X}_2 + \dots + \bar{X}_k}{k}$
$CL_S = \bar{S}$	$CL_X = \bar{\bar{X}}$
$URL_S = B4 * \bar{S}$	$UCL_X = \bar{\bar{X}} + (A3 * \bar{S})$
$LCL_S = B3 * \bar{S}$	$LCL_X = \bar{\bar{X}} - (A3 * \bar{S})$

در فرمولهای فوق، n اندازه نمونه، k تعداد نمونه و $A3, B3, B4$ ضرایب ثابت بوده و مقادیر

آنها با توجه به اندازه نمونه، از جدولی که در انتهای این جزوه آمده است استخراج می‌گردد.

۳-۳- نمودار ارقام تکی و برد متحرک (X-MR CHART)

از دیگر نمودارهایی که برای کنترل داده‌های متغیر استفاده می‌گردد می‌توان به نمودار ارقام

تکی و برد متحرک اشاره نمود. از این نمودار در موارد ذیل استفاده می‌گردد:

- تولید به آهستگی صورت می‌گیرد و نمی‌توان برای انجام تجزیه و تحلیل‌ها تأمل نمود.
- اندازه نمونه‌های متوالی تنها در صورت بروز اشتباهات آزمایشگاهی و یا خطا در تجزیه

و تحلیلها با یکدیگر متفاوت خواهند بود. (نظیر بسیاری از فرآیندهای شیمیایی)

- نوسان قطعه به قطعه بسیار ناچیز و قابل اغماض باشد نظیر ضخامت کاغذ در فرآیند تولید کاغذ

نحوه رسم این نمودار همچون نمودار $\bar{X} - R$ می‌باشد با این تفاوت که در این نمودار تغییرپذیری

فرآیند بوسیله دامنه متحرک دو مشاهده متوالی تخمین زده می‌شود.

در این نمودار اندازه نمونه (n) ۱ بوده و تعداد نمونه‌های مورد نیاز (k) برای رسم نمودار کنترلی بین

۲۰ الی ۲۵ می‌باشد. برای رسم نمودارهای کنترلی MR و X از فرمولهای ذیل استفاده می‌گردد:

نمودار بردها	نمودار میانگینها
$R_i = X_i - X_{i-1} $	
$\overline{MR} = \frac{R_2 + R_3 + \dots + R_k}{K-1}$	$\bar{X} = \frac{X_1 + X_2 + \dots + X_k}{K}$

$CL_{MR} = \overline{MR}$	$CL_x = \bar{X}$
$URL_{MR} = D4 * \overline{MR}$	$UCL_x = \bar{X} + 3(\overline{MR}/d2)$
$LCL_{MR} = D3 * \overline{MR}$	$CLC_x = \bar{X} - 3(\overline{MR}/d2)$

۴-۳- نمودار کنترل درصد اقلام معیوب (P CHART)

این نمودار برای داده‌های وصفی می‌باشد. یک محصول می‌تواند دارای چندین مشخصه کیفی باشد که توسط یک بازرس مورد بررسی قرارگیرد. اگر یک یا چند مشخصه کیفی محصولی با استاندارد موردنظر انطباق نداشته باشد آن محصول معیوب شناخته می‌شود. از نمودار P برای کنترل درصد محصولات معیوب در فرآیند (P) استفاده می‌شود. اندازه P از تقسیم تعداد محصولات معیوب در یک زیرگروه، بر تعداد محصولات مورد بازرسی در آن زیرگروه، بدست می‌آید. تعداد زیرگروه‌های موردنیاز برای ترسیم این نمودار (k) حداقل ۲۵ و اندازه زیر گروهها معمولاً بین ۵۰ الی ۲۰۰ می‌باشد. (مشروط بر آنکه $N \geq 5\bar{p}$ باشد). جهت تسهیل محاسبات و تفسیر نتایج، ترجیحاً بهتر است اندازه زیرگروهها برابر باشد در غیراینصورت و در شرایطی که اندازه زیر گروهی بیش از ۲۵ درصد با متوسط تعداد نمونه‌ها (\bar{n}) اختلاف داشته باشد، برای آن نمونه باید حدود کنترل مجزایی محاسبه نمود. برای انجام محاسبات مربوط به این نمودارها، از فرمولهای ذیل استفاده می‌گردد.

$P = \frac{\sum niPi}{\sum ni}$	$CL_P = \bar{P}$
$UCL_P = \bar{P} + 3\sqrt{\frac{P(1-P)}{n}}$	$LCL_P = \bar{P} - 3\sqrt{\frac{P(1-P)}{n}}$

در فرمولهای فوق ni و Pi به ترتیب اندازه نمونه و درصد اقلام معیوب در دسته I می‌باشد.

مراحل رسم نمودار درصد اقلام معیوب:

گام اول: قطعات متوالی از زیرگروه انتخاب کنید. قطعات را باید در "همان وضعیتی که هستند" یعنی

بدون هیچگونه اصلاح یا دوباره کاری از اپراتور تحویل بگیرید.

گام دوم: اندازه P را محاسبه کنید.

گام چهارم: عدد حاصل از P را بر روی نمودار رسم کنید.

گام پنجم: حدود کنترلی را بر روی نمودار کنترلی رسم نمایید. در صورتی که LCL_p منفی گردید،

عدد صفر را برای آن در نظر بگیرید.

گام ششم: نتایج را تفسیر کنید. اگر نقطه را به دست آمده درون حدود کنترلی باشد، فرآیند را ادامه

دهید. اگر خارج از حدود کنترلی باشد، اقدام اصلاحی لازم را اتخاذ نمایید.

۳-۵- نمودار کنترلی تعداد اقلام معیوب (NP CHART)

این نمودار عیناً مشابه نمودار درصد اقلام معیوب بوده با این تفاوت که اولاً بر روی نمودار

به جای درصد اقلام معیوب، تعداد اقلام معیوب ثبت می‌گردد، ثانیاً اندازه نمونه الزاماً باید ثابت باشد.

برای رسم نمودار کنترلی از فرمولهای ذیل استفاده می‌گردد.

$\bar{NP} = \frac{NP1 + NP2 + \dots + NPk}{k}$	$CL_{NP} = \bar{NP}$
$LCL_{NP} = \bar{NP} - 3\sqrt{\bar{NP}(1-p)}$	$UCL_{NP} = \bar{NP} + 3\sqrt{\bar{NP}(1-p)}$

در فرمولهای فوق NP_i تعداد اقلام معیوب در دسته I و k تعداد زیرگروهها می‌باشد.

۶-۳- نمودار کنترلی تعداد عیوب (C CHART)

نمودار کنترلی C ، تعداد معیوب (C) را در یک نمونه n تایی از فرآیند مورد بررسی قرار

می‌دهد. از این نمودار زمانی که مشخصه‌های بسیاری مورد بازرسی قرار گرفته و تعداد کل عیوب

ممکن است بسیار زیاد باشد، استفاده می‌شود.

اندازه زیرگروهها معمولاً کوچک (۵-۱) بوده و باید ثابت در نظر گرفته شود، چنانچه اندازه

زیرگروهها ثابت نباشد بایستی از نمودار U استفاده کرد. از آنجائیکه ممکن است بیش از یک نقص

در هر واحد باشد، این امکان هم وجود دارد که تعداد عیوب C در هر زیرگروه بزرگتر از اندازه

زیرگروه باشد.

جهت رسم نمودار C از فرمولهای ذیل استفاده می‌شود.

$\bar{C} = \frac{\sum C_i}{k}$	$CL_C = \bar{C}$
$UCL_C = \bar{C} + 3\sqrt{\bar{C}}$	$LCL_C = \bar{C} - 3\sqrt{\bar{C}}$

در فرمولهای فوق C_i تعداد عیوب در نمونه I و k تعداد زیرگروهها می‌باشد.

مراحل رسم نمودار کنترلی C همچون نمودار کنترلی P CHART می باشد با این تفاوت که بر روی

این نمودار، به جای درصد ارقام معیوب، تعداد عیوب نمونه‌ها ثبت و کنترل می‌گردد.

۳-۷- نمودار متوسط درصد عیوب (U Chart)

از نمودار U برای بررسی میانگین تعداد عیوب هر قطعه (Average Number of (U

(Defects per Unit) استفاده می‌شود. تفاوت نمودار U با نمودار C این است که در نمودار U،

اندازه زیرگروهها می‌تواند ثابت نباشد. از نمودار C ترجیحاً زمانی استفاده می‌شود که کنترل تعداد

عیوب یک فرآیند بطور کلی مدنظر باشد درحالی‌که از نمودار U برای رسم میانگین تعداد عیوب در

هر قطعه زیر گروه استفاده می‌شود. برای رسم نمودار متوسط درصد عیوب از فرمولهای ذیل استفاده

می‌شود.

$\bar{U} = \frac{\sum C_i}{\sum n_i}$	$U_i = C_i / n_i$
$UCL_U = \bar{U} + 3\sqrt{U/n}$	$LCL_U = \bar{U} - 3\sqrt{U/n}$

در فرمولهای فوق C_i تعداد عیوب در نمونه I ، $(n_i)U_i$ متوسط عیوبها در نمونه I و k تعداد زیر گروهها

می‌باشد.

مراحل رسم نمودار کنترلی U همچون سایر نمودار کنترلی مشخصه‌های وصفی می‌باشد.

فصل چهارم جمع بندی

باتوجه افزایش روزافزون رقابت در شرایط کنونی، بقای هرسازمانی وابسته به ارائه محصولات و خدمات با کیفیت بالا و قیمت ارزان می باشد. از آنجا که کنترل فرآیند آماری یکی از ابزارهای اصلی رسید به این مهم می باشد، لذا هر تولیدکننده ای برای تداوم فعالیتهای خویش، ملزم به استفاده از این ابزار توانمند خواهد بود، چرا که کشف ضایعات بعد از وقوع آن مشکلی را حل نکرده و علاوه بر ایجاد هزینه و بالارفتن قیمت تمام شده، باعث کاهش رضایت مشتری نیز می گردد. با اجرای گامهای SPC می توان ضایعات و دوباره کاریها را قبل از خروج محصول و بدون بازرسی نهایی کاهش داد و آنها را کنترل نمود.

درضمن باید توجه داشت که زمانی می توانیم به اهداف اجرایی SPC نائل گردیم که فرهنگ اجرای SPC در سازمان درک شود و این مهم محقق نمی شود مگر با حمایت مدیریت سازمان. همچنین باید همواره در نظر داشته باشیم که SPC یک امر پیوسته می باشد و نمی توان به اجرای آن فقط در یک مقطع زمانی اکتفا نمود.